

Державний торговельно-економічний університет
Кафедра світової економіки

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ В
УМОВАХ ПРОТЕКЦІОНІЗМУ**

*(на матеріалах Асоціації «Український національний комітет
Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine)», м. Київ)*

Студентки 4 курсу, 14 групи,
факультету міжнародної
торгівлі і права
спеціальності 292
«Міжнародні економічні
відносини» спеціалізації
«Міжнародний бізнес»

Соколової Марії
Вадимівни

підпис

Науковий керівник
кандидат юридичних наук,
професор

Осика Сергій
Григорович

підпис

Гарант освітньої програми
кандидат економічних наук,
доцент

Лежепьоква Вікторія
Генадійівна

підпис

Київ, 2022

Державний торговельно-економічний університет

Факультет Міжнародної торгівлі та права Кафедра Світової економіки

Спеціальність «Міжнародні економічні відносини», Спеціалізація
«Міжнародний бізнес»

Затверджую

Зав. кафедри
Дугінець Г.В.

«__» _____ 2022 р

Завдання

на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентіві

Соколовій Марії Вадимівні
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Міжнародна діяльність економічних суб'єктів в умовах протекціонізму

Затверджена наказом ректора від «__» _____ 20__ р. №__

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту)

23.05.2022 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту)

Дослідження теоретичних засад протекціонізму та можливого впливу протекціоністських заходів на здійснення суб'єктами міжнародної економіки своєї діяльності на міжнародному ринку.

Об'єкт дослідження

Міжнародні економічні відносини в умовах протекціонізму

Предмет дослідження

Теоретичні основи та практичні аспекти впливу протекціонізму на діяльність суб'єктів міжнародного бізнесу.

4. Перелік графічного матеріалу – 2 рисунки, 1 графік

5. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1

Теоретичні основи дослідження міжнародної діяльності економічних суб'єктів

1.1. Сутність та основні форми міжнародної діяльності економічних суб'єктів

1.2. Зміст протекціонізму у міжнародній економічній діяльності

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2

Практичні аспекти міжнародної діяльності економічних суб'єктів

2.1. Аналіз прояву протекціонізму в світовій економіці в XXI столітті

2.2. Роль ICC Ukraine у підвищенні результативності міжнародної діяльності вітчизняних економічних суб'єктів в умовах протекціонізму

Висновки до розділу 2

Висновки і пропозиції

Список використаних джерел

7. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми ВКР	до 20.12.2021	
2	Узгодження плану ВКР з науковим керівником	до 31.01.2022	
3	Подача науковому керівнику на рецензування 1-го розділу ВКР	до 30.04.2022	
4	Подача науковому керівнику на рецензування 2-го розділу ВКР	до 10.05.2022	
5	Подача готової ВКР науковому керівнику	до 20.05.2022	
6	Подача готової ВКР на кафедру	до 30.05.2022	
7	Попередній захист ВКР	за графіком (30.05.– 17.06.2022)	
8	Захист ВКР	за графіком (20.06 – 30.06.2022)	

8. Дата видачі завдання « ____ » _____ 20__ р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Осика С. Г. _____

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Керівник освітньої програми

Лежєпокова В.Г. _____

(прізвище, ініціали, підпис)

11. Завдання прийняв до виконання студент

Соколова Марія Вадимівна _____

(прізвище, ініціали, підпис)

12. Відгук керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту) на тему Міжнародна діяльність економічних суб'єктів в умовах протекціонізму (на матеріалах асоціації «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine)», м. Київ). Випускна кваліфікаційна робота присвячена актуальній проблемі протекціонізму та впливу протекціоністських заходів на можливість здійснення суб'єктами міжнародної економіки своєї діяльності на міжнародній арені. У роботі наведено визначення, сутність та основні форми міжнародної діяльності економічних суб'єктів, теоретичні засади світового господарства, системи міжнародних економічних відносин та світові засади політики протекціонізму. Були розглянуті сучасні виміри протекціонізму. Була розглянута політика і загальна сфера діяльності Асоціації «Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine)», приведено цілі, мету організації, наведено основні переваги співробітництва. Випускна кваліфікаційна робота є комплексною, розкриває обрану тематику на достатньому рівні, відповідає встановленим вимогам та рекомендована до публічного захисту.

Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис, дата)

13. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект)

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студентки Соколової М.В. може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник освітньої програми _____

(підпис, прізвище, ініціали)

Завідувач кафедри _____

(підпис, прізвище, ініціали)

«_____» _____ 20__ р.

АНОТАЦІЯ

Соколова Марія Вадимівна. Міжнародна діяльність економічних суб'єктів в умовах протекціонізму (на матеріалах асоціації «Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine)», м. Київ).

Випускна кваліфікаційна робота присвячена актуальній проблемі протекціонізму та впливу протекціоністських заходів на можливість здійснення суб'єктами міжнародної економіки своєї діяльності на міжнародній арені. У роботі наведено визначення, сутність та основні форми міжнародної діяльності економічних суб'єктів, теоретичні засади світового господарства, системи міжнародних економічних відносин та світові засади політики протекціонізму. Були розглянуті сучасні виміри протекціонізму. Була розглянута політика і загальна сфера діяльності Асоціації «Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine), приведено цілі, мету організації, наведено основні переваги співробітництва.

Ключові слова: протекціонізм, міжнародна економіка, протекціоністські методи, причини протекціонізму, ICC Ukraine.

Annotation (переклад з української мови)

Sokolova Mariia Vadimivna. International activity of economic entities in the conditions of protectionism (on the materials of the association "Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce (ICC Ukraine)", Kyiv).

The final qualifying work is devoted to the topical problem of protectionism and the impact of protectionist measures on the possibility of international economic entities to carry out their activities in the international arena. The paper presents the definition, essence and main forms of international activity of economic entities, theoretical principles of the world economy, systems of international economic relations and world principles of protectionist policy. Definitions of the system of international economic relations, foreign economic activity, subjects of international activity in accordance with the current laws of Ukraine are given. The topic of the content of protectionism in international economic activity, the formation of protectionism as a common method of protecting the national market by countries, the objectives of protectionist policies, possible forms and means of protectionism are widely covered. Modern dimensions of protectionism were considered. Protectionism as a phenomenon is widespread in the European Union and is complex, heterogeneous. The causes of modern European protectionism include "protective" or anti-crisis, structural, political, social and economic factors. Recent trends reflect the changing nature of protectionism, namely the increasing role of non-tariff barriers and covert protectionism, including domestic investment and support for domestic producers. The policy and general sphere of activity of the Association "Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce (ICC Ukraine)" were considered, the purposes, the purpose of the organization are resulted, the basic advantages of cooperation are resulted.

Key words: protectionism, international economy, protectionist methods, causes of protectionism, ICC Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	6
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ	6
1.1. Сутність та основні форми міжнародної діяльності економічних суб'єктів	6
1.2. Зміст протекціонізму у міжнародній економічній діяльності	11
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2	20
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ	20
2.1. Аналіз прояву протекціонізму в світовій економіці в ХХІ столітті	20
2.2. Роль ICC Ukraine у підвищенні результативності міжнародної діяльності вітчизняних економічних суб'єктів в умовах протекціонізму	25
Висновки до розділу 2	28
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33

ВСТУП

Дослідження глибинних процесів глобалізації економіки є важливим для розуміння тенденцій і напрямів розвитку національних економік, створення їх власної економічної стратегії і формування адекватної політики. До цих процесів в у наш час відносяться як лібералізація міжнародної торгівлі, так і ускладнення й різноманітність форм протекціоністської зовнішньоекономічної політики держав, поява неопротекціонізму у глобальній світовій економіці. Протекціонізм використовується країнами не лише з метою реалізації зовнішньоекономічних пріоритетів, але й для вирішення економічних і соціальних проблем, що мають суто внутрішнє походження. В цілому проблема вибору між протекціонізмом і лібералізмом традиційно посідає одне з центральних місць в теорії і практиці міжнародної торгівлі. Сучасний інтерес до цієї проблеми є актуальним з огляду на здійснення системної трансформації економіки України і необхідністю її інтеграції в систему світового господарства. Саме це стимулює дослідження всієї системи економічних відносин, саме з боку функціонування зовнішньоекономічного сектора економіки. Треба відзначити що чимало питань у проблемі застосування протекціоністських заходів у достатньо ліберальній та відкритій світовій економіці є важким та дискусійним, що свідчить про актуальність теми і складність розгляду.

Головною задачею зовнішньоекономічної політики будь-якої країни є створення сприятливих умов для забезпечення конкурентоспроможності країни у світовому торговельному просторі. Для країн, що перебувають у процесі становлення конкурентоспроможної національної економіки і для країн в умовах системної трансформації, способи ведення конкурентної боротьби, якими володіють найбільш розвинені країни світу, часто є недоступними і позбавляють їх шансів на успіх не лише на зарубіжних, але й на внутрішньому ринку. Тому в умовах системної трансформації економіки ефективна національна зовнішньо-економічна політика повинна полягати в оптимальному поєднанні заходів лібералізації і протекціонізму в кожний даний момент часу. Все це робить надзвичайно актуальним дослідження протекціонізму і певних

протекціоністських заходів, які застосовують різні країни в процесі глобалізації, особливо в країнах, що здійснюють системну трансформацію економіки. Протекціонізм нерозривно пов'язаний з бюджетною, податковою і митною політикою країни, що разом є засобом макроекономічної стабілізації, застосування якого спрямоване на стимулювання або стримування діяльності зовнішнього сектора економіки. Визначальним при виборі напряму впливу є створення умов, за яких національна економіка через набуття конкурентоздатних характеристик, що виникають на основі формування відповідної структури внутрішнього господарства, забезпечує достатній рівень зовнішнього сектора, здатного витримувати виклики світових ринків. Протекціоністські заходи, що стосуються внутрішньої економіки, об'єктивно сприяють ефективності зовнішнього сектора, хоча такі заходи згідно з національною зовнішньоекономічною стратегією через монетарну та бюджетно-податкову політику мають вплив на весь спектр зовнішньоекономічної діяльності. Національний інтерес має визначити траєкторію, за якої у певних секторах економіки доцільне пониження торгових бар'єрів або навіть скасування їх. Тому стратегією розвитку національної економіки мають постати питання раціонального поєднання принципів вільної торгівлі та державного протекціонізму.

Методологічним фундаментом для проведення комплексного дослідження стали наукові розробки вчених різних напрямів і шкіл як історичної, так і сучасної економічної теорії. Це праці відомих дослідників теорії міжнародної торгівлі У. Стаффорда, Т. Манна, Дж. Стюарта, Д. Норса, Д. Юма, А. Сміта, Д. Рікардо, Дж. С. Мілля, Ф. Ліста, Д. И. Менделєєва, Э. Хекшера, Б. Оліна, В. Леонтьєва, П. Самуельсона, П. Кругмана, Ст. Ліндера, Дж. Бгагваті та інших. Безумовний вплив на формування сучасних наукових знань про природу і особливості розвитку зовнішньоекономічного сектора в країнах із системною трансформацією економіки, а також на вироблення авторського підходу до проблеми діалектичного взаємозв'язку протекціонізму і лібералізму виявили роботи сучасних українських і зарубіжних

дослідників: Л. Бесчасного, О. Білоруса, І. Бураковського, А. Гальчинського, А. Голікова, М. Домбровського, І. Дюмулена, С. Калітюка, А. Кіреєва, М. Лівенцева, І. Лукінова, А. Мовсесяна, В. Мунтіяна, В. Оболенського, Г. Овчиннікова, М. Павловського, Ю. Пахомова, М. Пебро, В. Преснякова, О. Рогач, В. Рибалкіна, П. Сергєєва, Б. Смітієнка, С. Соколенка, П. Таранова, А. Тойнбі, А. Чухна, І. Фамінського, А. Філіпенка, Б. Фоміна, В. Фомічова, Т. Циганкової, А. Холопова, Ю. Шишкова, О. Шниркова та інших.

Мета роботи (проекту) - дослідження теоретичних засад протекціонізму та можливого впливу протекціоністських заходів на здійснення суб'єктами міжнародної економіки своєї діяльності на міжнародному ринку.

Об'єкт дослідження - міжнародні економічні відносини в умовах протекціонізму

Предмет дослідження - теоретичні основи та практичні аспекти впливу протекціонізму на діяльність суб'єктів міжнародного бізнесу.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ

1.1. Сутність та основні форми міжнародної діяльності економічних суб'єктів

Структура сучасного світового господарства сформувалась із системи ринкового світового господарства, яка складається з національних ринків товарів, послуг, капіталу різних країн, інтернаціоналізації виробництва та міжнародних об'єднань окремих груп країн, міжнародних фінансових центрів. Особливістю сучасного світового ринку є його поліцентричність, що проявляється у відсутності єдиного центру та наявності тісного переплетіння ринків різних регіонів і країн. Сучасна світова економіка характеризується рухом потоків товарів, послуг, сировини, палива, продуктів харчування, капіталу. Нині майже кожна країна відстежує універсальні зв'язки своєї економіки з основними групами країн у світовому економічному обміні та власний внесок у таке співробітництво. Розвиток традиційних форм поділу праці між націями і країнами нині доповнюється інтеграційними процесами та діяльністю транснаціональних корпорацій. Ці процеси виражають інтенсивність обміну та зростаючу мобільність факторів виробництва по відношенню до національних територій.

Міжнародні економічні відносини є однією з багатьох підсистем світового господарства, але мають свою історичну послідовність розвитку та власні підсистеми. Відрізняючи міжнародні економічні відносини від світового господарства, можна виділити: системні ознаки; матеріальний зміст; структуру та суб'єкти міжнародних економічних відносин. Щоб охарактеризувати систему міжнародних економічних відносин, можна сказати, що це системоутворюючі відносини, що виражають єдність і цілісність системи, загальне призначення системи в цілому та її підсистем на всіх рівнях, механізм функціонування системи в цілому та його підсистем. Саме наявність специфічних інтегральних властивостей, властивих тільки цій системі, обумовлює кількість

взаємопов'язаних елементів. У сучасній системі економічного розвитку внаслідок постійних змін і зрушень світового співтовариства, як системоутворюючої ланки, що забезпечує цілісність міжнародних економічних відносин, виділяють дві властивості: ринковий тип економічних відносин (соціально-орієнтована ринкова система) та інтернаціоналізація економічних відносин, що переростає в інтеграцію та глобалізацію. Саме ці властивості визначають специфіку змісту та структури міжнародних економічних відносин. Характерною особливістю міжнародних економічних відносин є те, що з самого початку вони через свою ринкову природу та доступ до великих обсягів інформації є відкритою системою з високим ступенем доступу до даних. Загальний рівень відкритості системи міжнародних економічних відносин визначається ступенем відкритості її підсистем і суб'єктів, наприклад: національних економік, інтеграційних регіональних угруповань, транснаціональних корпорацій, міжнародних економічних організацій.

У Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (далі – Закон) дефініція терміну зовнішньоекономічної діяльності чітко визначена у першому розділі. Так, згідно Закону, зовнішньоекономічна діяльність – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами. [1]

Суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності є підприємства різних форм власності та видів організації, предметом діяльності яких є здійснення зовнішньоекономічних операцій. Предметом зовнішньоекономічної діяльності є створення комфортних умов для здійснення зовнішньоекономічних операцій підприємствами різних форм власності та видів організації. Залежно від специфіки суб'єкта діяльності державу в міжнародних правовідносинах представляють різні органи державного управління – Міністерство закордонних справ України, Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського

господарства України, Державна митна служба України, Державна служба експортного контролю України. У рамках міжнародної політики держава формує та реалізує міжнародну економічну політику, яка включає місію та бачення керівництва держави, а також стратегію зовнішнього вектору економічного розвитку. Міжнародна економічна політика відображає вихідні положення, цінності міжнародних економічних інтересів держави. На її основі будуються міжнародні економічні зв'язки (міжнародні економічні зв'язки) держави із зовнішнім світом.

Також Закон надає чітке визначення суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності в Україні, якими є або можуть бути:

- фізичні особи - громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України;
- юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства, організації та об'єднання всіх видів, включаючи акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, торговельні дома, посередницькі та консультаційні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та інші), в тому числі юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності;
- об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність;
- структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законами України (філії, відділення, тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України;
- спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України;

- державні замовники у сфері оборони;
- інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України.

Україна в особі її органів, місцеві органи влади і управління в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, а також інші держави, які беруть участь у господарській діяльності на території України, діють як юридичні особи згідно законами України.

У статті четвертій Закону закріплені можливі види зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють в Україні суб'єкти цієї діяльності. До них належать:

- експорт та імпорт товарів, капіталів та робочої сили;
- надання суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності України послуг іноземним суб'єктам господарської діяльності, в тому числі: виробничих, транспортно-експедиційних, страхових, консультаційних, маркетингових, експортних, посередницьких, брокерських, агентських, консигнаційних, управлінських, облікових, аудиторських, юридичних, туристських та інших, що прямо і виключно не заборонені законами України; надання вищезазначених послуг іноземними суб'єктами господарської діяльності суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності України;
- наукова, науково-технічна, науково-виробнича, виробнича, навчальна та інша кооперація з іноземними суб'єктами господарської діяльності; навчання та підготовка спеціалістів на комерційній основі;
- міжнародні фінансові операції та операції з цінними паперами у випадках, передбачених законами України;
- кредитні та розрахункові операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності; створення суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності банківських, кредитних та страхових установ за межами України; створення іноземними суб'єктами господарської діяльності зазначених установ на території України у випадках, передбачених законами України;

- спільна підприємницька діяльність між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності, що включає створення спільних підприємств різних видів і форм, проведення спільних господарських операцій та спільне володіння майном як на території України, так і за її межами;
- підприємницька діяльність на території України, пов'язана з наданням ліцензій, патентів, ноу-хау, торговельних марок та інших нематеріальних об'єктів власності з боку іноземних суб'єктів господарської діяльності; аналогічна діяльність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності за межами України;
- організація та здійснення діяльності в галузі проведення виставок, аукціонів, торгів, конференцій, симпозіумів, семінарів та інших подібних заходів, що здійснюються на комерційній основі, за участю суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; організація та здійснення оптової, консигнаційної та роздрібно торгівлі на території України за іноземну валюту у передбачених законами України випадках;
- товарообмінні (бартерні) операції та інша діяльність, побудована на формах зустрічної торгівлі між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- орендні, в тому числі лізингові, операції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності;
- операції по придбанню, продажу та обміну валюти на валютних аукціонах, регульованих грошових ринках та на міжбанківському валютному ринку;
- роботи на контрактній основі фізичних осіб України з іноземними суб'єктами господарської діяльності як на території України, так і за її межами; роботи іноземних фізичних осіб на контрактній оплатній основі з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності як на території України, так і за її межами;
- інші види зовнішньоекономічної діяльності, не заборонені прямо і у виключній формі законами України.

Посередницькі операції, при здійсненні яких право власності на товар не переходить до посередника (на підставі комісійних, агентських договорів, договорів доручення та інших), здійснюються без обмежень.[1]

1.2. Зміст протекціонізму у міжнародній економічній діяльності

Протекціонізм як різновид економічної політики виник у той період, коли континентальну Європу охопила затяжна економічна депресія (70- 80- рр. XIX століття). Криза була подолана, однак правління тих країн, які під час депресії вдалися до протекціоністських заходів, помітило, що така політика і певні обмежувальні заходи дали їм змогу відчувати стрімке промислове зростання, а отже, поліпшити соціальний та економічний добробут своїх громадян. До наших днів жодна держава світу, якою б демократичною вона не була, не обходиться без протекціоністських заходів у виробленні векторів своєї політики. У будь-якій державі уряд регулює міжнародний оборот ресурсів. Відкритість економіки в обов'язковому порядку передбачає врахування національного економічного інтересу [14]. Тобто для держави доцільніше не припадати до повної ізоляції від світового господарства (прикладом може слугувати Північна Корея) і не повністю відкривати свою економіку, а більше про поєднання (із превалюванням одного з типів економічної політики) принципів протекціонізму та вільної торгівлі в умовах сучасного глобалізованого світу. З огляду на це, питання про використання раціональності, ефективність використання однієї з двох стратегій (протекціонізму чи фритредерства) належить до списку тих проблем, на які досі немає однозначної відповіді та яку намагаються розв'язати як економісти, так і політичні лідери. Протекціонізм позначають як «економічну політику держави, яка полягає в цілеспрямованому захисті внутрішнього ринку від надходження товарів іноземного виробництва» [15]. У класичному розумінні протекціонізм (від латинського *protectio* – покровительство, захист) трактується як «державна політика, спрямована на заохочення вітчизняної економіки, її захист від іноземної конкуренції, на розширення зовнішніх ринків». В історичному розрізі політика

протекціонізму широко застосовувалася на етапі початкового нагромадження капіталу, оскільки сприяла прискореному розвитку промисловості та концентрації капіталів. Політика протекціонізму, як різновид державної економічної політики, здійснювалася й здійснюється всіма розвинутими країнами світу.

Політика протекціонізму може переслідувати такі цілі:

- перманентний захист тих галузей і сфер виробництва, що мають стратегічно важливе для держави значення (до прикладу, сільське господарство), від іноземної конкуренції: так, у випадку завдання збитків цим галузям держава стає вразливою за умови військового конфлікту;
- тимчасовий захист тих галузей і сфер виробництва, які були утворені нещодавно, а отже, потребують часу на зміцнення з метою забезпечення конкурентоспроможності з аналогічними галузями й сферами інших держав;
- прийняття заходів у відповідь на проведення політики протекціонізму торговими партнерами (саме цей кейс є важливим у випадку з Європейським Союзом, що діє як єдиний міжнародний гравець).

Протекціоністські заходи направлені на захист та стимулювання розвитку національної економіки та знаходить своє вираження у системі обмежень міжнародних потоків капіталу, товарів і послуг, які вводить країна з метою захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції коли негативні тенденції, які простежуються у глобальній економіці, змушують країни вдаватися до проведення політики протекціонізму. Впровадження елементів політики протекціонізму має на меті збільшити виробництво продукції національних товаровиробників і її реалізацію на внутрішніх та зовнішніх ринках через збільшення цінової конкурентоспроможності, зростання зайнятості громадян країни, збільшення доходів бюджетів від оподаткування домогосподарств, виробників продукції, та митних платежів.

Формами і засобами політики протекціонізму можуть бути:

- запровадження антидемпінгових розслідувань проти економічних суб'єктів країн-контрагентів, які гальмують експорт із інших країн;

- беззастережне дотримання всіх процедур перевірок та введення нових або додаткових, більш жорстких технічних, економічних параметрів виробництва і реалізації продукції;
- на митницях практикується подовження терміну процедур перевірок і оформлення документів на товари із країни-контрагента;
- відбувається стимулювання урядом через неофіційні канали (засоби масової інформації, громадські організації, політичні партії) бойкоту громадянами власної країни продукції із країн – економічних суперників як вияв національного економічного патріотизму;
- створення і розвиток державою внутрішньої політики сприяння розвитку підприємництва через:
 - незмінність правового регулювання протягом тривалого періоду та убезпечення від сплати «корупційного податку»;
 - створення привабливого інвестиційного клімату у країні;
 - забезпечення ефективного правового захисту приватної власності;
- фінансування будівництва великих логістичних центрів та інфраструктурних об'єктів для стимулювання переведення транспортних транзитних потоків із сусідніх країн, що є одним з найважливіших заходів геостратегічної конкуренції між країнами;
- правове забезпечення та безповоротне або пільгове фінансування утворення нових, орієнтованих на виробництво продукції для експорту, галузей виробництва, спрямованих на завоювання іноземних ринків та посилення позицій національної економіки на геоekonomічній арені;
- забезпечення здійснення ефективної зовнішньоекономічної політики сприяння національному бізнесу через:
 - ефективне використання механізмів ГАТТ – СОТ для захисту національних експортерів та стримування імпортерів;
 - вступ країни до інтеграційних об'єднань (ЄС, НАТО) також, забезпечення виконання укладених із третіми країнами торгово-економічних угод

(наприклад, угоди про зону вільної торгівлі із Канадою, Туреччиною та іншими країнами) у своїх економічних інтересах;

- стимулювання зростання перешкод для постачання сировинних ресурсів чи необхідних технологій іноземним виробником з метою зменшення ефективності роботи підприємств, які виробляють продукцію аналогічну або подібну до товарів національних товаровиробників; [9]

- підтримка експортерів через:

- надання субсидій та пільгових кредитних ресурсів національним експортерам товарів із високою доданою вартістю;

- державний фінансовий та організаційний супровід експортних галузей національної економіки та окремих національних виробників за кордоном;

- законодавче забезпечення пільгових умов оподаткування та страхування підприємницької діяльності експортерів, природних монополій та інших важливих для національної економіки фірм;

- маніпуляція центральним банком обліковою ставкою;

- зниження для товаровиробників тарифів нижче середньоринкових і, часто, економічно обґрунтованих, на внутрішнє національне трубопровідне, залізничне та інше транспортування, водопостачання та водовідведення, електричне та газове забезпечення з метою збільшення привабливості національної продукції на зовнішніх ринках;

- організація національними фірмами та країною виставок і ярмарок у інших країнах;

- самообмеження експорту, який країна-експортер застосовує у разі явної чи прихованої загрози з боку країни-імпортера вжити заходів у відповідь як ефективний засіб уникнути тарифних чи нетарифних обмежень двосторонньої торгівлі;

- здійснення економічної експансії для одержання економічних привілеїв на іноземних ринках через:

- надання пільгових кредитних ресурсів іноземним економічним суб'єктам як «плату» за укладення вигідних для національних товаровиробників умов економічних угод;
- встановлення контролю економічними суб'єктами однієї країни над важливими підприємствами та фірмами, що створюють інноваційну і високотехнологічну продукцію, та підприємствами-монополістами;
- утворення філіалів національних фінансово-кредитних установ за кордоном для здійснення оперативного та стратегічного контролю над фінансово-економічними потоками та переведення фінансових ресурсів суб'єктів іншої країни на рахунки у власній країні;
- ефективне використання механізму цінової дискримінації, яка утворюється за умови, якщо покупці в різних країнах сплачують різну ціну за одну і ту ж продукцію. [9]

Цінова дискримінація - це встановлення ціни, яку здатний витримати ринок; на конкурентних ринках ціни можуть бути значно нижчими, ніж на ринках, де фірма є монополістом. Країни та великі фірми можуть застосувати хижацьке ціноутворення як знаряддя економічної конкуренції та витіснення конкурентів із ринку. Фірма-монополіст може підвищити ціну та отримувати надприбутки, забезпечити собі зростання фінансових надходжень із ринку. Таким механізмом може бути демпінг – штучне зменшення ціни на продукцію (роботи, послуги) на іноземних ринках для їх завоювання та уникнення конкуренції; міжнародна дискримінація в цінах внаслідок продажу фірмою-експортером товарів на окремих іноземних ринках за нижчими («викидними») цінами, ніж на національному ринку, які часто не покривають витрат виробництва та реалізації—здійснення центральним банком девальвації національної валюти, яка використовується з метою зниження реальної заборгованості країни і її економічних суб'єктів, номінованої у національній валюті, та збільшує тягар зовнішніх боргів, номінованих у іноземній валюті. У цих умовах девальвація національної валюти для різних країн матиме різні наслідки. Наприклад,

наслідком референдуму про вихід Великої Британії із складу Європейського Союзу була різка девальвація британського фунта на понад 20%. Через здешевлення британського експорту для закордонних споживачів активи у Великій Британії, зокрема нерухомість, стали привабливішими для іноземних покупців, зросли туристичні потоки до туристичних об'єктів Об'єднаного Королівства, зменшилася вартість державного боргу (номінованого у фунтах стерлінгів) у валютах інших економічно розвинених країн (зокрема, доларах США та євро). Проте, для країн з високим процентом доларизації економіки (наприклад, Україна чи Молдова) та величезного обсягу зовнішньої заборгованості, номінованої у грошових одиницях економічно розвинених країн, девальвація національної валюти провокує виникнення багатьох негативних явищ:

- зростання вартості обслуговування зовнішньої заборгованості у національній валюті для бюджету країни та валютних кредитів для громадян та інших суб'єктів господарювання, подорожчання імпортованих товарів для національних покупців, зокрема й товару критичного, зменшення можливостей для громадян навчатися в інших країнах та подорожувати);
- провадження девальваційної політики, яка використовується для підтримки імпортерів (наприклад, для купівлі іноземної валюти, яка «подешевшала», на внутрішньому ринку);
- впровадження валютних обмежень, які є системою правових норм і мають обмежувати операції з золотовалютними цінностями і забезпечувати стабільність та прогнозованість курсу національної валюти, регулювати платіжний баланс країни, збільшувати золотовалютні ресурси країни з метою підвищення міжнародної ліквідності країни та уникнення валютних спекуляцій.

Основними видами валютних обмежень є: заборона або обмеження вільної купівлі-продажу іноземних валют; визначення частки обов'язкового продажу експортної валютної виручки на відкритому ринку або реалізація експортерами іноземних валют центральному банку країни за офіційним курсом; впровадження

особливого порядку ввезення-вивезення капіталів чи грошових переказів; ліцензування здійснення валютних операцій для комерційних банків;

— ефективне використання механізмів ліцензування зовнішньоекономічної діяльності, що є одними із найважливіших державного економічного контролю імпорту та експорту продукції, переміщення через кордон золотовалютних цінностей, якісний контроль ввезення і вивезення деяких товарів у межах заздалегідь визначених вартісних і кількісних квот упродовж певного проміжку часу.

Ліцензування може використовуватися та поширюватися на всі або на обрані групи товарів, на всі або на певні країни, тобто країни – економічні конкуренти. Отже, ліцензійний контроль застосовується як санкція у випадку недотримання суб'єктами зовнішньоекономічних відносин правових і економічних нормативів, передбачених законодавством;

— залучення високоякісних трудових ресурсів з інших країн (провідних науковців, досвідчених працівників та перспективних студентів) та створення для них комфортних умов проживання, навчання та працевлаштування;

— використання політичних механізмів у економічних перемовинах як засіб впливу на контрагента для досягнення поступок у двосторонній торгівлі чи для збільшення можливостей економічної експансії на іноземних ринках. [9]

Політика протекціонізму має подвійний вплив на економіку. Так, позитивними наслідками політики протекціонізму є наступні:

— протекціоністська політика допомагає зберегти загальну економічну галузеву структуру і мінімально необхідний рівень виробництва промислових і сільськогосподарських товарів для забезпечення національної безпеки в умовах економічної та політичної турбулентності;

— політика протекціонізму сприяє збереженню оплати праці у галузях і на підприємствах, які можуть постраждати від конкуренції з іноземними виробниками;

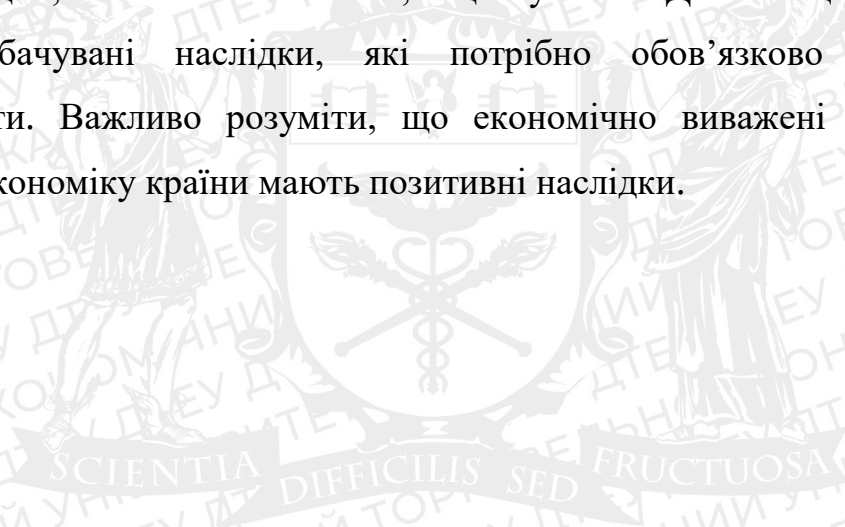
- уряд через політику протекціонізму намагається створювати новітні інноваційні та перспективні, але ще фінансово слабкі, галузі національної економіки;
- адміністративне обмеження імпорту зумовлює прихід реальних прямих іноземних інвестицій та виробництво продукції іноземними виробниками на митній території країни, зростання зайнятості та доходів бюджетів;
- оподаткування зовнішньої торгівлі є засобом поповнення фінансових ресурсів держави, хоча значне зростання суми імпортних мит збільшує обсяги податкових платежів лише за умови цінової нееластичності імпорту;
- протекціонізм короткотерміново покращує умови ведення зовнішньої торгівлі;
- протекціоністська політика необхідна для убезпечення галузей національної економіки, які перебувають у кризі, проте мають значні перспективи.

Висновки до розділу 1

Таким чином, світове господарство має широкий спектр елементів структури за різними напрямками. Міжнародна діяльність економічних суб'єктів у сучасних умовах базується на врахуванні та використанні тенденцій посилення інтеграції між країнами внаслідок глобалізації економічних процесів. Кожна країна світу розвиває власну національну економіку із забезпеченням активного злиття із зовнішнім світом. Для цього необхідні перш за все законодавча та нормативна бази, що дозволяють розвиватись всім суб'єктам країни у міжнародному економічному просторі. В Україні основою для формування ефективної системи міжнародних економічних відносин є Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Саме він формує засади організації та впровадження зовнішньоекономічної роботи кожного суб'єкта підприємництва окремо та економіки країни в цілому.

Особлива увага в організації зовнішньоекономічної діяльності приділяється можливості її ефективної трансформації в модель економічних відносин з

зовнішнім світом. Важливо розуміти зміст протекціонізму у міжнародній економічній діяльності, становлення протекціонізму як загальноживаного методу захисту національного ринку країнами, цілі застосування протекціоністської політики, можливі форми і засоби протекціонізму. Економічна політика держави - протекціонізм, яка полягає в цілеспрямованому захисті внутрішнього ринку від надходження товарів іноземного виробництва не повинна обмежувати можливості та бажання розвитку напрямків зовнішньоекономічної діяльності, але повинна використовувати форми та види захисту інтересів національних суб'єктів підприємництва у міжнародній співпраці - цінову дискримінацію, валютні обмеження, ліцензування. Девальвація валюти країни має передбачувані наслідки, які потрібно обов'язково враховувати та прогнозувати. Важливо розуміти, що економічно виважені протекціоністські заходи на економіку країни мають позитивні наслідки.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ

2.1. Аналіз прояву протекціонізму в світовій економіці в XXI столітті

Німецький економіст Ф. Ліст, який розвинув теорію протекціонізму, ще в XIX столітті зазначав: «Якби нації, які тільки почали створювати свою промисловість, неухильно слідували б доктрині вільної торгівлі, то в них були б знищені всі залишки промисловості, і вони потрапили б у «вічне підпорядкування» іноземній промисловій перевазі» [18]. Тим не менш, прихильники політики вільної торгівлі критикують протекціонізм за три ключові моменти:

- за умови довгострокового застосування, протекціонізм підриває основи національного виробництва, що пов'язано з послабленням конкурентного тиску з боку світового ринку;
- застосування протекціоністських заходів знижує добробут споживачів: через їхнє введення спостерігається зростання цін на товари;
- сприяє посиленню недорозумінь та протистоянь між державами, що створює загрозу стабільності та безпеки світового господарства [19].

Основним завданням держави в особі її уряду в контексті міжнародної торгівлі є, з одного боку, допомога експортерам вивезти якомога більше товарів, забезпечивши, при цьому, їхню конкурентоспроможність на зовнішньому ринку, а з іншого боку, обмеження імпорту, що досягається шляхом зниження конкурентоспроможності іноземних товарів усередині конкретної держави, у межах її внутрішнього ринку.

Станом на сьогодні протекціонізм не втратив свого значення та не обмежив свого існування. Навпаки, у площині міжнародної політики все частіше можна почути твердження в бік певних держав та їхніх об'єднань у посиленні протекціоністських заходів. Прикладами можуть слугувати політика президента США Д. Трампа; посилення протекціоністських заходів у РФ, що зумовили

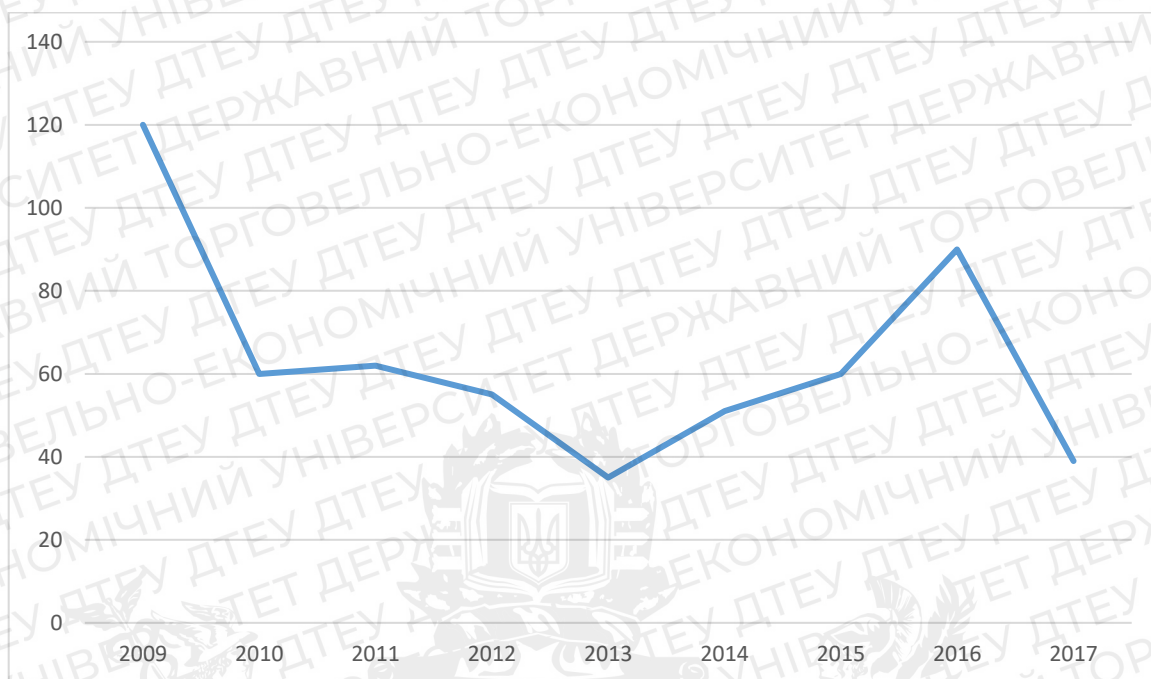
звернення Євросоюзу до СОТ – Світової організації торгівлі. Так, наприклад, протекціонізм президента Дональда Трампа деякі аналітики називали головним ризиком для США. Більш ніж дві третини з 70 аналітиків, опитаних Reuters, заявили, що протекціоністська політика Д. Трампа виявилася найбільшою загрозою для найбільшої економіки у світі у 2017 році. «Немає жодних сумнівів, що очолює список ризиків можливість реалізації риторики, спрямованої проти вільної торгівлі»[22]. Що стосується іншого глобального міжнародного гравця – Європейського Союзу, – то розвиток інтеграційного об'єднання призвів до появи так званого колективного протекціонізму, що проводиться ЄС відносно третіх країн. Цю тезу яскраво ілюструє ситуація, яка сформувалася у відносинах між ЄС та РФ внаслідок російської агресії в Україні, що, урешті-решт, призвело до застосування санкцій та ембарго відносно росії.

З'ясування ключових теоретичних аспектів здійснення політики протекціонізму дає нам змогу проаналізувати дію протекціонізму в практичній площині – на прикладі Європейського Союзу та його відносин із країнами-партнерами. Аналізуючи причини торгівельних обмежень країн Європейського Союзу, важливо розуміти, що природа сучасного європейського протекціонізму не є однорідною і значно відрізняється залежно від причин, мети, стратегії та тактики реалізації обмежуючих методів. Зокрема європейський протекціонізм має значні відмінності щодо мети застосування обмежуючих заходів. Так, як можна побачити із звіту Всесвітньої Організації Торгівлі, а також Global Trade Alert, обмежуючі заходи стосуються переважно країн, які не є традиційними торговими партнерами ЄС. Мова йде, насамперед, про США та країни, що розвиваються. Ці заходи мають більше профілактичний характер і мають на меті захистити ринки від агресивного втручання країн, що використовують методи демпінгу та прихованого протекціонізму, довести який в більшості випадків видається неможливим [26].

Рис. 2.1. Країни світу, що зазнали обмежувальних заходів зі сторони Європейського Союзу

Для розуміння географічного розподілу обмежуючих заходів звернемося до рис. 1, на якому у вигляді карти світу зображено країни на які направлені протекціоністські та контрпротекціоністські заходи країн ЄС [23]. Яскравим прикладом таких мір, які отримали жорстку оцінку з боку СОТ та наукової спільноти стала ланцюгова реакція нетарифних обмежувальних заходів та збільшення обсягів підтримки національних економік країн-членів ЄС, що мала місце в період глобальної фінансової кризи 2008-2009 і двох наступних років. Зокрема, національні уряди ЄС займалися внутрішніми інвестиціями “стратегічно пріоритетних” галузей та підприємств в рамках підвищення національної безпеки, визначення яких досі залишається розмитим. Значно більший масштаб мало введення нетарифних обмежень, таких як санітарні обмеження, технічні бар’єри, введення систем обов’язкової реєстрації та ліцензування продукції та інші. (СОТ, ГТА) [23]. Проте, протекціонізм в країнах ЄС не обмежується лише контрзаходами щодо агресивних інтервенцій в європейську економічну систему. Так є прецеденти, що ставлять загрозу непорозуміння та конфліктів поміж членами ЄС. Зокрема на рисунку 2 можна побачити вражаючі показники взаємообмежувальних заходів 28 країн ЄС.

Графік 2.1. Кількість взаємообмежувальних заходів країн ЄС 2009-2017рр.

Поступова лібералізація у міжєвропейських торгівельних відносинах почалася лише у 2016- 2017 роках, але абсолютна кількість обмежень лишається високою і говорити про повну лібералізацію не доводиться. Зокрема поширеними є протекціоністські заходи з боку так званих “старих” країн-членів по відношенню до Балтійських та Східноєвропейських країн-членів. Переважно такі обмеження стосуються внутрішньої трудової міграції, харчової продукції та ринку перевезень. Небезпеку також представляють протекціоністські тенденції, що пов’язують із сплеском популізму в Європі. Так, 23 жовтня 2017 за ініціативи Франції, Німеччини, Австрії та Данії міністри країн Євросоюзу домовилися про реформу правил, які визначають умови відрядження працівників всередині ЄС. Латвія разом з Польщею, Угорщиною та Литвою виступають категорично проти змін, стверджуючи, що вони знизять конкурентоспроможність їх підприємств при боротьбі за замовлення зі Старої Європи. [6]

Протекціонізм на сучасному етапі слід розглядати як державну економічну стратегію у вигляді комплексу взаємопов’язаних, обґрунтованих і реалістичних заходів, що сформовані на якісно нових принципах. Стратегію економічного

протекціонізму доцільно розуміти як комплекс заходів щодо забезпечення засобами держави рівноправної конкуренції на внутрішньому ринку України.

Відповідно до цього принципу стратегія економічного протекціонізму спрямована на такі заходи: не створювати для виробників ідеальні умови, але забезпечувати нормальні можливості для господарської діяльності та рівноправної конкуренції; забезпечити термінове відновлення місткості внутрішнього ринку; припинити практику невиконання державою зобов'язань перед власним населенням та підприємствами; забезпечити реалізацію факторних переваг України; враховувати у практичній діяльності соціально-економічні та політичні особливості України.

Комплекс заходів економічного протекціонізму повинен включати:

- інституційно-правовий протекціонізм (захист власності та прав власників, захист інвестицій, максимальне спрощення процедури започаткування бізнесу, юридичне забезпечення розвитку ринкових інститутів);
- монетарний протекціонізм (захист стабільності грошового обігу та системи розрахунків, стимулювання капіталотворення, забезпечення господарської діяльності достатнім обсягом платіжних засобів та кредитних ресурсів);
- фіскальний протекціонізм (податкове стимулювання пріоритетних секторів економіки, бюджетне стимулювання економічної активності);
- ціновий протекціонізм (зниження тарифів на продукцію природних монополій, встановлення обмежень рентабельності на основні витратоутворюючі товари);
- соціальний протекціонізм (захист і підвищення доходів та стандартів споживання населення);
- зовнішньоекономічний протекціонізм (захист внутрішнього ринку від нерівноправної конкуренції з боку імпорتنих товарів із застосуванням механізму митних тарифів, квот, антидемпінгових процедур, технічного регулювання тощо).[9]

2.2. Роль ICC Ukraine у підвищенні результативності міжнародної діяльності вітчизняних економічних суб'єктів в умовах протекціонізму

Асоціація «Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine) - провідна Асоціація у сегменті міжнародного співробітництва та партнер для всіх учасників глобального бізнесу, влади та світової спільноти. Місією ICC Ukraine є сприяння розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій із впровадженням кращих світових практик. Стратегічні цілі асоціації полягають у формуванні позитивного міжнародного іміджу України на міжнародній арені, створення сприятливого бізнес – середовища для сталого розвитку та процвітання. Принципові преференції ICC Ukraine – це партнерські взаємини із Національними комітетами Світової організації бізнесу (The World Business Organization) у 94 країнах світу для сприяння міжнародній торгівлі, опанування нових ринків, пошуку партнерів та залучення інвестицій. Головний напрямок діяльності ICC Ukraine – міжнародне співробітництво, створення умов для інтеграції українського бізнесу до міжнародної бізнес – спільноти. Міжнародна Торгова палата — найвпливовіша організація у сфері бізнесу. Міжнародна Торгова Палата зі штаб-квартирою у Парижі об'єднує бізнес з 1919 року. Сьогодні глобальна мережа ICC включає понад 6,5 млн. компаній, палат та асоціацій зі 142 країн світу та має мережу 90 Національних комітетів. ICC розробляє правила ведення бізнесу, які використовуються суб'єктами господарювання світу у міжнародному та внутрішньому співробітництві, зокрема: Incoterms®, типові міжнародні комерційні договори, уніфіковані правила щодо застосування інструментів торгового фінансування, практики арбітражу тощо. Інкотермс® означає Міжнародні комерційні умови (International Commercial Terms). Інкотермс® визнані в усьому світі і мають велике значення у зовнішній торгівлі. Вони регулюють права і обов'язки покупців і продавців у міжнародній торгівлі. Це включає в себе передачу товару покупцеві, транспортні витрати, відповідальність за втрату та пошкодження товару і страхові витрати.

Переваги користування загальноновизначеними правилами Інкотермс®:

- Чітке регулювання взаємних договірних зобов'язань
- Швидкість укладання контрактів
- Відсутність непорозумінь
- Уникнення недешевих судових процесів

Український національний комітет Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine) — перший національний комітет на території країни. Створений у 1998 році, і сьогодні об'єднує національні підприємства та компанії-нерезиденти, які представляють великий та середній бізнес. ICC Ukraine — єдина організація, яка отримала статус спостерігача при ООН відповідно до Рішення 71 сесії Генеральної Асамблеї ООН.

Президентом ICC Ukraine є Щелкунов Володимир Ігорович, член Світової Ради МТП, член Урядового комітету КМУ. Доктор економічних наук, професор, академік Української Академії Наук. Був радником на громадських засадах у ряді Урядів України (відповідно до світової практики президенти національних комітетів МТП є призначеними радниками перших осіб держави на громадських засадах). Професійна кар'єра В.І. Щелкунова протягом довгого часу була пов'язана з підприємствами житлово-комунального господарства (директор підприємства «Криворіжтепломережі»), торгово-фінансової сфери (генеральний директор Міжнародної акціонерної торгово-фінансової компанії «Інтерметбізнес» в м. Кривий Ріг). У 1994 році В.І. Щелкунов працює на посаді керуючого справами Міністерства промисловості України. З 1995 року по 1997 рік — комерційний директор Українського союзу промисловців і підприємців, а з 1997 по 2000 рік — перший віце-президент УСПП. З вересня 2000 року — Президент Українського національного комітету Міжнародної Торгової Палати.

Генеральним секретарем Асоціації є Переверзева Світлана Олександрівна. У структурі Комітету відповідає за комунікацію із Штаб-квартирою ICC (Paris), підтримує робочі зв'язки із Національними комітетами ICC, а також підтримує робочі контакти з керівниками Посольств як за кордоном так і в Україні,

закордонними представництвами, вищими органами державної влади, міністерствами та відомствами. [12]

Рис. 2.2. Переваги співробітництва з ICC Ukraine

Асоціація «Український національний комітет Міжнародної торгової палати (ICC Ukraine) має на меті підтримку українського бізнесу, виведення українського виробника на міжнародний ринок, забезпечення рівного та однакового ставлення до українського бізнесу на рівні з будь-яким іншим. Навіть у наш час найрозвиненіші країни світу застосовують протекціоністські заходи для того, щоб убезпечити власну економіку, саме тому український підрозділ такої великої організації як Міжнародна Торгова Палата є дуже важливим фактором у визнанні та відкритості міжнародної спільноти до співпраці з Україною. Заснування Українського національного комітету Міжнародної Торгової Палати (ICC Ukraine) свідчить про зацікавленість міжнародної спільноти у розвитку економічного потенціалу в кожній конкретній країні. ICC Ukraine зарекомендував себе як один з найбільш амбітних та динамічно прогресуючих Національних

комітетів Міжнародної Торгової Палати. Стабільна позитивна динаміка розвитку, ефективне управління і суттєва підтримка підприємств-учасників дозволяють ICC Ukraine впевнено знаходитись на новому якісному рівні діяльності. У перспективі ICC Ukraine буде здатним краще координувати взаємодію учасників ринку, спільно розбудовуючи більш надійний та безпечний світ. ICC Ukraine переконливо довів, що він є ефективною складовою зростаючого глобального впливу мережі Національних комітетів Міжнародної Торгової Палати.

Висновки до розділу 2

У пункті 1 другого розділу були розглянуті сучасні виміри протекціонізму. Навіть у сучасному світі деякі країни і досі користуються протекціоністськими заходами. Протекціонізм як явище має значне поширення в країнах Європейського союзу і має складний, неоднорідний характер. Загальний тренд обмежуючих заходів лишається спадаючим, проте говорити про суттєве скорочення найближчим часом не доводиться. До причин сучасного європейського протекціонізму відносять “захисні” або ж антикризові, структурні, політичні, соціальні і економічні фактори. Останні тенденції відображають зміну характеру протекціонізму, а саме демонструють збільшення ролі нетарифних обмежень та прихованого протекціонізму, зокрема внутрішні інвестиції та підтримку національних виробників. Протекціонізм як явище негативно впливає як на ринкові, політичні та економічні відносини між країнами-членами, так і на відносини із зовнішніми партнерами ЄС. Негативні наслідки частково нівелюються правилами та санкціями СОТ, що доводить частково ефективність організації. В той час в контексті поширення заходів нетарифних обмежень все більшої популярності двосторонні та регіональні цільові домовленості. В цілому ситуація з торговельними обмеженнями в Європейських країнах має позитивні прогнози, а проблема нової загрози протекціонізму потребує подальших досліджень як в економічному, так і в політичному контекстах. Місією ICC Ukraine, організації, на матеріалах якої було розроблено дослідження, є сприяння розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій із впровадженням кращих світових

практик. ІСС розробляє правила ведення бізнесу, які використовуються суб'єктами господарювання світу у міжнародному та внутрішньому співробітництві, зокрема: Incoterms®, типові міжнародні комерційні договори, уніфіковані правила щодо застосування інструментів торгового фінансування, практики арбітражу тощо.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Протекціонізм є напрямом зовнішньоторговельної політики, здійснюваної на основі акцентованого державного втручання в господарські процеси і націленої, як правило, на захист національного виробництва на внутрішньому ринку шляхом використання митних тарифів і нетарифних методів регулювання, а також забезпечення збуту національних товарів на ринках інших країн, створення кращих умов для вітчизняних виробників у конкурентній боротьбі зі світовими експортерами. Конкретні протекціоністські форми реалізуються на національному рівні шляхом підписання двох- і багатобічних угод, охоплюють режим регулювання імпортової і експортної діяльності, контроль за передачею передової технології, правила митного контролю, а також податкове, кредитне і валютне регулювання, інвестиційний режим тощо. Крайнім проявом протекціонізму є автаркія – політика відособлення економіки країни від світової економіки з метою створення замкнутого національного господарства, що функціонує на принципах самозабезпечення.

Протекціонізм як явище має значне поширення в країнах Європейського союзу і має складний, неоднорідний характер. Загальний тренд обмежуючих заходів лишається спадаючим, проте говорити про суттєве скорочення найближчим часом не доводиться. До причин сучасного європейського протекціонізму відносять “захисні” або ж антикризові, структурні, політичні, соціальні і економічні фактори. Останні тенденції відображають зміну характеру протекціонізму, а саме демонструють збільшення ролі нетарифних обмежень та прихованого протекціонізму, зокрема внутрішні інвестиції та підтримку національних виробників. Протекціонізм як явище негативно впливає як на ринкові, політичні та економічні відносини між країнами-членами, так і на відносини із зовнішніми партнерами ЄС. Негативні наслідки частково нівелюються правилами та санкціями СОТ, що доводить частково ефективність організації. В той час в контексті поширення заходів нетарифних обмежень все більшої популярності двосторонні та регіональні цільові домовленості. В цілому

ситуація з торговельними обмеженнями в Європейських країнах має позитивні прогнози, а проблема нової загрози протекціонізму потребує подальших досліджень як в економічному, так і в політичному контекстах. Особлива увага в організації зовнішньоекономічної діяльності приділяється можливості її ефективної трансформації в модель економічних відносин з зовнішнім світом. Важливо розуміти зміст протекціонізму у міжнародній економічній діяльності, становлення протекціонізму як загальновживаного методу захисту національного ринку країнами, цілі застосування протекціоністської політики, можливі форми і засоби протекціонізму. Економічна політика держави - протекціонізм, яка полягає в цілеспрямованому захисті внутрішнього ринку від надходження товарів іноземного виробництва не повинна обмежувати можливості та бажання розвитку напрямків зовнішньоекономічної діяльності, але повинна використовувати форми та види захисту інтересів національних суб'єктів підприємництва у міжнародній співпраці - цінову дискримінацію, валютні обмеження, ліцензування.

Прагнучи стимулювати розвиток національної економіки, країни у зовнішньоекономічній політиці впроваджують елементи політики протекціонізму, і у короткотерміновій перспективі ця тактика є економічно виправданою: швидкими темпами зростає виробництво і реалізація продукції національних товаровиробників, збільшується зайнятість населення і залучення якісних іноземних трудових ресурсів у національній економіці, мають доходи бюджету від оподаткування доходів фізичних осіб, зростають надходження від оподаткування імпорту та інших податків і податкових платежів, зменшуються видатки на підтримку незайнятих громадян, різко зростає валовий внутрішній продукт та курс валюти країни й ін. Проте, з часом інші країни впроваджуватимуть економічні контрзаходи, і почнеться падіння обсягів виробництва та експорту національних товаровиробників, знизяться валютні та бюджетні надходження від національних експортерів, зменшиться зайнятість громадян у експортних і суміжних галузях та упадуть доходи бюджетів від оподаткування виробників, експортерів та заробітних плат, зменшиться приріст ВВП, можлива девальвація національної валюти. Тому всі попередні переваги

можуть бути втрачені. Отже, використання протекціоністських заходів є прийнятним у короткотерміновій перспективі для зміцнення економічного фундаменту національної економіки. Проте, у сучасному глобалізованому світі справжнього процвітання досягають країни із відкритою для іноземних економічних суб'єктів економікою, і значна частина протекціоністських заходів тільки перешкоджатиме економічному зростанню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Закони України

1. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII (редакція від 13.02.2020 р.). Відомості Верховної Ради УРСР від 16.07.1991 р. № 29. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

Монографії

2. 19. Панченко В.Г. Неопротекціонізм в міжнародній економічній політиці. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук – Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2019.

3. Зовнішня торгівля України: XXI століття: монографія / А.А. Мазаракі, Т.М. Мельник, Н.О. Іксарова [та ін.] ; за заг. ред. А.А. Мазаракі. – Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2016. – 600 с

Підручники

4. Міжнародна економічна діяльність України : навчальний посібник / С. В. Бестужева. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 268 с.
5. Міжнародна економіка : підручник: в 2 ч. / за ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – Ч. 1. – 564 с.

Журнальні статті

6. Мелих О. Протекціонізм у ЄС: вплив на ринкові відносини з країнами-партнерами. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 91-99
7. В.Г. Панченко Трансформація інструментів класичного протекціонізму в сучасних умовах світового господарства: конфлікт теорії та практики - Інвестиції: практика та досвід № 18/2017, с.11-16.
8. Калюжна Н. Г. Міждержавні торговельні конфлікти як уособлення політики непротекціонізму. Проблеми системного підходу в економіці. Київ. 2019. Вип. 1(69). С. 30-36.

9. І. М. Гонак Протекціонізм у забезпеченні економічної стабілізації країн: переваги та недоліки надмірного регулювання ЗЕД - Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. — 2018. — № 14 — с.51-58.

10. ПАНЧЕНКО ВОЛОДИМИР, РЕЗНІКОВА НАТАЛІЯ Від протекціонізму до неопротекціонізму: нові виміри ліберального регулювання ISSN 1811-9824. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА. 2017. № 2 (27)

Інтернет-джерела

11. Global Trade Alert, <http://www.globaltradealert.org>.
12. World Trade Organization, <https://www.wto.org>.
13. Ukraine international Chamber of Commerce <https://iccua.org/>
14. Глухих-Полещук Олександра. Європа хоче заборонити Латвії демпінговати на ринку раці. Яким чином? URL: <http://rus.delfi.lv/news/daily/europe/evropa-hochet-zapretit-latviidempingovat-na-rynke-truda-kakimobrazom.d?id=49374423>.
15. Голованова С. В. Нетарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі. ЕСМ. URL: <http://ecsocman.hse.ru/text/19211913>.
16. Гютон Дж., Мартін К. Нові моделі торговельної політики на прикладі України, ЄС та Канади. VoxUkraine. URL: <https://voxukraine.org/2016/09/16/new-patterns-in-trade-policy-ua>.
17. Евросоюз пожаловался в ВТО на протекционизм со стороны России. Forbes. URL: <http://www.forbes.ru/news/223387-evrosoyuz-pozhalovalsya-v-vto-naprotektsionizm-so-storony-rossii>.
18. Исследование: США и ЕС — лидеры «протекционизма». ИА REGNUM. URL: <https://regnum.ru/news/2345269.html>.
19. Погудаева М. Ю, Жукова М. І. Современная политика протекционизма. Економіка. URL: http://economicarggu.ru/2010_3/ju_kova.pdf.
20. Национальная система политической экономии. Економікс. URL: <http://www.economics.kiev.ua/index.php?id=613&view=article>.
21. Невиконані обіцянки: Україна не отримає 600 млн євро від ЄС. BBC Україна. URL: <http://www.bbc.com/ukrainian/news-42192270>.

22. Протекционизм – угроза, которой надо противостоять всем миром. Інтернаціональний центр торгівлі та сталого розвитку. URL: (<https://www.ictsd.org/downloads/2009/04/march-issue-mosty.pdf>).

23. Серeda В. И., Андреев Н. В. Izvestiya of Saratov University. New Series. Series: Economics. Management. Law Известия Саратовского университета. 2013, 13(3-1), 327-334. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/447478>

24. Протекціонізм. Фінансовий словник. URL: https://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc/17166.

25. Маркова Т. Протекционизм. Свободная торговля. Центр Креативных Технологий. URL: <https://www.inventech.ru/lib/macro/macro-0060/>.

26. Таможеннотарифное регулирование внешне торговой деятельности. URL: <https://customsexpert.ru/practicum/legal-entity/o-tamozhennomregulirovanii.htm>.

27. Теории международной торговли. Сущность и структура международной торговли. Роль государства в международной торговле. URL: <http://mrmarker.ru/p/page.php?id=7222>.